

ಬದ್ಧನಾಗಿರದ ದಲಾಯಿ ಲಾಮಾನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಸೊನಮ್ ಚೋಪೆಲನ್ ತಲೆಕಡಿಯಲಾಯಿತು. 1706ರ ನವೆಂಬರ್ 15ರಂದು ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪರ ತರುಣ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್ ಲ್ಹಾಸಾದಿಂದ ಹಠಾತ್ತನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ. ಮತ್ತೆಂದೂ ಅವನ ಕುರಿತು ಟಿಬೆಟ್‌ನಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದುಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಆತನಿಗೇನಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಖಚಿತವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅಂತ್ಯ ನಿಗೂಢವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್‌ಗಾಗಿ ಲ್ಹಾಸಾದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ನಡೆದವು. ಅವನು ದಲಾಯಿ ಲಾಮಾನೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ನಿಜವಾದ ಆರನೇ ದಲಾಯಿ ಲಾಮಾನೆಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಟಿಬೆಟ್ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್ ಕಣ್ಮರೆಯಿಂದ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿತು. ವಿಷಯಲಂಪಟನಿದ್ದರೂ ಅವನ ನೇರ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸು ಜನರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು. ಅನತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಚೀನಾದ ನೆರವನ್ನು ಕೋರಲಾಯಿತು. ಚೀನಿಯರ ಸೇನೆ ಲ್ಹಾಸಾದಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿತು. ಆದರೆ ಇದೇ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ತನಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಚೀನಾ ತಕರಾರು ತೆಗೆಯಿತು. ಇವತ್ತು ಟಿಬೆಟ್ ಚೀನಾದ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವುದರ ಮೂಲ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್‌ನ ಪದಚ್ಯುತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಲ ಗತಿಸಿದಂತೆ ಘಟಿಸಿದ್ದೇ ಬೇರೆ. ಟಿಬೆಟಿನ ಸಮಾಜ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್‌ನ ವಿಲಾಸಿ ಬದುಕಿನ ವಿಪರೀತಗಳನ್ನು ಮಹಾಪರಾರ್ಥವೆಂದೋ, ಮಹಾಪಾಪವೆಂದೋ ಪರಿಗಣಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವನ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಲವಲವಿಕೆ, ತುಂಟತನ, ವಿಷಣ್ಣತೆ, ನಿರ್ಲಜ್ಜತೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭೀತ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಆಧುನಿಕ ಟಿಬೆಟ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಿತು. ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಟಿಬೆಟಿಗರ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಲಿಯುತ್ತಿವೆ. 'ಟಿಬೆಟ್ ಮ್ಯೂಸಿಕಲ್ ವರ್ಲ್ಡ್' ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಆಲ್ಬಂ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ (ಸ್ವರ್ಗದ ಸುರ, ಲ್ಹಾಸಾದ ಅರಮನೆ 'ಪೊಟಾಲ', 'ಒಂದು ಸುಂದರ ತಾಣ' ಮುಂತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಯೂಟ್ಯೂಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಬಹುದು). China Ethnic Song and Dance Ensemble (CESDE) ತಂಡದವರು ಡಿಂಗ್ ವೈ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೀವನ ಕುರಿತ ನೃತ್ಯ ನಾಟಕವನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. (ಇಲ್ಲೊಂದು ತಮಾಷೆಯ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಕಳೆದ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಈಗಿನ 14ನೇ ದಲಾಯಿ ಲಾಮಾ ತೆಂಜಿನ್ ಗ್ಯಾತ್ಸೊ ತವರಿನಲ್ಲಿರುವ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್ ಜನಿಸಿದ ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು. ಅವರ ಭೇಟಿಗೆ 'ಅರುಣಾಚಲ ಭೇಟಿ'ಯೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ ಚೀನಾ ತೀವ್ರ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದೇ ಚೀನಾದಲ್ಲಿ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್‌ನ ನೃತ್ಯ ನಾಟಕ ಅಪಾರ ಜನಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕಿಂತ ಜನರಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ನಾಟಕ ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದೆ).

ಟಿಬೆಟ್ ಅಲ್ಲದೆ ಚೀನಾದಲ್ಲೂ ತ್ಸಂಗ್‌ಯಾಂಗ್‌ನ ಕವಿತೆಗಳು ಮರು ಮುದ್ರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಅವನು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ (ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗೆ : Poems of Sadness : The Erotic Verse by Paul Williams, Songs of the Sixth Dalai Lama compiled by K. Dhondup,